

Dr. SZALÓKYNÉ VÁRKONYI MÁRIA

napközi otthoni gyakorlatvezető tanító

SZTE Juhász Gyula Gyakorló Ált. Isk., Alapfokú Művészetoktatási Int. és

Napközi Otthonos Óvodája

Szeged

A Napközi Otthoni Pedagógusok III. Országos Tanácskozása Székesfehérvár, 2007. július 4-6.

A napközi otthoni pedagógusok közel fél évszázad elteltével, a Magyar Pedagógiai Társaság Napközi Otthoni Nevelési Szakosztálya kezdeményezésére, a Magyar Tudományos Akadémia Veszprémi Területi Bizottságának együttműködésével a királyi városban, a Kodolányi János Főiskola szervezésében tartották országos tanácskozásukat. (Az első 1942-ben, a második 1960-ban került megrendezésre.)

Dr. Szabó Péter rektor, a szervezőbizottság elnöke egyike azoknak, akik szívéből viselik a 105 éves napközi otthon ügyét, s nemcsak beszélnek róla, hanem tesznek is érte. Az általa irányított intézmény adott otthont a rendezvénynek, ahol páratlan vendéglátásban volt részünk.

A konferenciát megtisztelte jelenlétével Gombaszöginé dr. Balogh Ibolya, a Fejér Megyei Közgyűlés elnöke, dr. Csapó Csilla, Székesfehérvár Megyei Jogú Város alpolgármestere, és az Oktatási és Kulturális Minisztériumból dr. Csonka Csabáné vezető főtanácsos.

Az első napon, a köszöntöket követően, dr. Trencsényi László, a Magyar Pedagógiai Társaság ügyvezető elnöke, PhD egyetemi docens elnökletével széles spektrumot bemutató és vizsgáló szakmai előadások hangzottak el.

Dr. Szabó Péter rektor (KJF Székesfehérvár) **Minőségi dilemmák a felsőoktatásban** című prezentációjában bemutatta a főiskola jelenlegi helyzetét, lehetőségeit az új felsőoktatási rendszerben, valamint azokat a minőségbiztosítási törekvéseket, melyeket az EFQM Kiválóság Modellre alapozott minőségbiztosítási rendszer alapján végeznek. Az elismerésre méltó eredmények magukért beszélnek: Fejér Megyei Minőségi Díj 2003.; IIASA-SHIBA Díj 2004.; Európai Bizottság Európai Nyelvi Díj 2005.; EFQM Európai Minőség Bizottság 5 csillagos Recogniced for Excellence minőségdíj 2006.

A következő előadó, dr. Füle Sándor (PhD) főiskolai tanár (Eger-Budapest) **a napközi otthoni nevelőmunka helyzetét értékelte az eredmények, hiányosságok és problémák tükrében**. Az anyagot további elemzésre minden résztvevő frott formában is megkapta. A vizsgált területek a következők voltak: A napközi otthon mint szervezeti modell; A napközi otthon funkciói; Értékek és értékrendszer; Célrendszer; Tervezés; Követelményrendszer; Feltételrendszer; Kapcsolatrendszer; Tanulmányi munka; Szabadidős tevékenységek. Szó esett arról is, hogy a Magyar Pedagógiai Társaság Napközi Otthoni Nevelési Szakosztálya kidolgozott egy szakmai anyagot „Ajánlás az esélyteremtő napközi otthonok fejlesztéséhez” címmel, de ez az írásbeli elismerésen kívül, takarékosági okokra hivatkozva semmilyen támogatást nem kapott az Oktatási Minisztériumtól. Befejezésül arra kérte a résztvevőket, emlékezzenek azokra, akik elkötelezetten munkálkodtak a napközi otthoni gyermekek neveléséért, de sajnos már nem lehetnek közöttünk, gondoljanak azokra, akik még napjainkban is küzdenek a napközi otthon fejlesztéséért, méltó elismertségéért, és végül azokra a gyermekszertető pedagógusokra, akik nagy odaadással és lelkiismerettel végzik nevelőmunkájukat a mindennapok során.

Ezt követően dr. Csonka Csabáné vezető főtanácsos (Budapest) a **napközi otthoni rendszerben, és annak működésében történt, történi változásokról** beszélt. Ki lehet ma napközi nevelő? Milyen elvárások vannak a pedagógusokkal szemben? Milyen hatással van a napközi otthonok működésére a módosított közoktatási törvény? Az előadást követő kérdésekre válaszolva a főtanácsos asszony elismerte, hogy az iskolákkal szembeni elvárások növekedésével, a nevelő-oktató munka minőségének fejlesztési igényével párhuzamosan nem nő, hanem csökken a finanszírozás, de ez nem a minisztériumon múlik, hanem az ország jelenlegi helyzetéből adódik. A napközi otthonokra továbbra is szükség van. A jelenlegi helyzetben is keresni kell a továbblépés lehetőségeit, és a közös gondolkodásra jó alkalmat biztosít a konferencia.

A nap záró előadását Gilicze Zoltán igazgatóhelyettes (Budai Módszertani Központ, Budapest) tartotta **Napközi otthoni nevelők egy szakmai műhelyének működése** címmel. A Budapest XII. kerületében működő munkaközösség példászerű bizonyossága annak, hogy a szakmának önmagának is szerveződnie kell. A napközinek is szüksége van menedzselésre. Véleménye szerint az Óvodai nevelés országos alpprogramjához hasonlóan ki kellene dolgozni egy országos napközi otthoni programcsomagot, amely egységesebbé tenné a napközi otthonok működését, és egyben a minőségfejlesztést is szolgálná. Alapelveként a minőséget, a hatékonyságot és az esélyegyenlőséget nevezte meg. Kiemelt területeknek a következőket jelölte meg: Óvoda – napközi otthon átmenet; Inkluzív pedagógia; Játék, munka, tanulás; Érzelmi, erkölcsi nevelés; Szociális, életviteli és környezeti kompetencia; Életpálya-építési kompetencia; Értékelés. Úgy látja, hogy egy erre a feladatra szerveződött szakmai team a napközi otthoni nevelők felhalmozott tudása és széleskörű gyakorlati tapasztalata felhasználásával már a közeljövőben el tudná készíteni azt az operatív programot, amelyet a szakma és az OM is elfogadna.

A második nap a **szekcióüléseké** volt. Három szekcióban vitattuk meg az első napon elhangzottakat, megosztottuk egymással gyakorlati munkánk tapasztalatait, elmondtuk, hogy az ország különböző pontjain, a különböző fenntartású intézményekben milyen körülmények között, hogyan működnek a napközi otthonok, végül a tanácskozás ajánlásához fogalmaztuk meg javaslatainkat.

A szünetben megtekintettünk egy hangulatos **kiállítás**at, melyet az ország különböző településein élő napközis gyerekek munkáiból állítottak össze a kollégák. Szívet melengető érzés volt megcsodálni minden munkadarabot, mert ha valaki, mi igazán tudjuk, mennyi figyelem, igyekezet, fantázia, maszatos kis ujjacskák kellett ezek elkészítéséhez.

Szekcióvezetőink voltak: dr. Mészáros Ilona (PhD) főiskolai tanár (Eszterházy Károly Főiskola, Eger), Isépy Mária elnök (Magyar Pedagógiai Társaság Napközi Otthoni Nevelési Szakosztály), dr. Füle Sándor (PhD) főiskolai tanár Eger - Budapest).

Néhány gondolat az elhangzottakból:

Évek óta egyre jobban nő a napközi otthonok iránti igény, s ezzel párhuzamosan folyamatosan nő a napközis tanulók száma. Ez a napközi otthonokban folyó egyre eredményesebb, színvonalasabb munkának is köszönhető.

Sajnos a jogszabályi változások nem expanziót, hanem kevesebb napközis csoportot, nagyobb csoportlétszámokat, és több heterogén összetételű csoportot eredményeztek. A megszo-ritások további romlást vetítenek elő. Ősztől több napközis csoportban úgy oldják meg a helyzetet, hogy egy csoportot több nevelő fog váltásban vezetni.

Egy jogszabályi tütközés is szóba került, egy nemrég módosított rendelet nem engedi a főállású anya gyermekének napközi otthoni felvételét, miközben a közoktatási törvény szerint nem tagadható meg az 1-4. évfolyamos tanuló napközibe való felvétele, ha eredményes felkészülése azt szükségessé teszi, vagy ha a gyámhatóság azt kezdeményezi.

Az óvoda-iskola átmenet a tapasztalatok alapján könnyebb ott, ahol az óvoda és iskola egy intézményen belül működik. A törvénymódosításban megjelenő „iskolák között szervezett napközi” nem előre mutató, nem jó a gyermekeknek, nem jó a pedagógusoknak, de a szülőknek sem.

A napközi otthon tárgyi feltételrendszere évtizedek óta változatlan az iskolák költségvetésének szűkössége miatt. Szerencsére jó példák is akadnak, ahol a fenntartók erre is odafigyelnek. A csoportszobákat előreláthatóan még hosszú ideig a tanteremben kell kialakítani, ezt kell megpróbálnunk minél otthonosabbá tenni. Jó ötleteket hallottunk arról, hogyan vonják be a kollégák a gyerekeket és szülőket ebbe. Az illemhelyiségek száma, állapota sok helyen nem megfelelő.

A napközi otthonban dolgozó pedagógusok ugyanolyan végzettségűek, mint az osztályban tanítók, munkájukat több helyen mégsem ismerik el ugyanúgy. Még mindig vannak iskolák, ahol büntetésből kerül valaki ebbe a munkakörbe. Abban mindenki egyetértett, hogy a presztízszt nekünk kell kiharcolnunk, de abban is, hogy a napközi rangjának megteremtéséhez nem elég a helyi jó munka, e mellett jó lenne, ha az iskolavezetők, a fenntartók, és a szakma országos vezetői is kellően ismernék és elismernék a nevelő-oktató munka e területét is. Nagyon ritka, hogy egy napközis nevelő kitüntetést kapjon. Régebben a napközi otthoni beosztásba kerülő kollégáknak a pedagógiai intézetek megszervezték a kezdő napközis nevelők képzését, amire most is szükség és igény lenne. E mellett a fejlődni vágyóknak indított akkreditált napközi otthoni továbbképzések sem mindig érhetők el a napközis nevelők számára, elsősorban anyagi okok miatt. Többen hiányolták a napközis munkaközösségek iskolák közötti kapcsolatát, megszűnt a régi információs rendszer.

A legtöbb intézményben a jelenlegi körülmények ellenére is jól működik a napközi. Fontosságát igazolja, hogy a pedagógiai program megvalósulásában a tanórán kívüli nevelés-oktatás fő területe. A napközi otthon sokoldalú tevékenységrendszere nagyban hozzájárul a tanulók kompetenciáinak fejlesztéséhez, különösen a szociális, életviteli kompetencia, a tanulás tanulása, a problémamegoldó gondolkodás, a komplex információkezelés kompetenciája, az anyanyelvi kompetencia, a matematikai kompetencia, a zenei kompetencia, a vizuális kompetencia, a mozgási kompetencia területén. A napköziben már évtizedek óta alkalmazzuk a csoportmunkát, és a mostanában előtérbe helyezett projektoktatás is jelen volt, csak eddig tematikus heteknek neveztük.

A napközi életrendjével kapcsolatban elhangzott, hogy a másnapi tanórákra való hatékony felkészüléshez védett tanulási időre van szükség. A programszervezést és lebonyolítást nehezíti, hogy egy héten belül nem egyenletes a tanulók terheltsége. A foglalkozások sem zavartalanok, a tanulók különböző különórákra mennek, ezért többször előfordul, hogy az éppen abban az időben végzett tevékenységüket az érintett gyerekeknek félbe kell hagyniuk.

Megfogalmazódott, hogy az eredményességhez együtt kell működniük a gyermekeket tanítóknak, valamint meg kell nyerni a szülőket is, hiszen a hatékonysághoz az ő segítségük, együttműködésük is elengedhetetlen.

Bár a szekcióüléseken nem titkoltuk a problémákat, mégis jókedvűen, bizakodóan fejeztük be a tanácskozást, hiszen sok jó ötletet, megoldási módot, tanácsot kaptunk egymástól. Jó volt látni, hallani, hogy a több évtizede napköziben dolgozó kollégák milyen töretlen hittel és lendülettel dolgoznak, példát mutatva a többieknek. Többen is felvetették, hogy jó lenne, ha rendszeresen találkozhatnánk a jövőben módszertani konferenciák keretében.

A délután további részében Székesfehérvárral ismerkedtünk.

A csodálatos belváros sok látnivalót nyújtott az ide látogató számára. A Középkori Romkert és Szent István királyunk mauzóleumban elhelyezett sarkofágja, valamint a gótikus stí-

lusban épült kicsiny Szent Anna kápolna a középkorba repített vissza bennünket. A Szent István székesegyházba kissé megilletődötten léptünk be, hiszen itt koronázták meg IV. Bélát, és a királyi szertartások egy része, az ítélkezés és lovaggá ütés is itt zajlott. A Ferences templom bejárata fölött Eszterházy-címer látható, az 1745-ben készült főoltár a bővítések és átépítések ellenére, eredeti formájában maradt fenn. A Nepomuki Szent János templom közel ötven éven át épült. Szemet gyönyörködtetőek a freskói. A sekrestye faragott rokokó bútorzata Európa-szerte ritkaság. A fő utca ékessége a Mátyás király emlékmű. Az 1800-ban épült Püspöki Palota barokk püspöki címerrel díszített copf stílusú épületéről nehéz volt fotót készíteni, mert minden részlete megörökítésre méltó. A barokk Fekete Sas Patikamúzeum 1971-ig még gyógyszerárként működött, szépen felújították. Az Órajáték a város egyik különlegessége, kétóránként, mindig más dallamra, harangjáték kíséretében jelennek meg a legendás történelmi alakok. Érdekesség a fő utcai, élő virágokból készült, 3 méter átmérőjű virágóra is. A Babaház elkápráztatott bennünket, sajnáltuk, hogy tanítványaink nincsenek ott velünk. A központtól messzebb lévő Bory – várkastély igazi meglepetés volt. Bory Jenő építész és szobrász a XX. sz. első felében építette maga és festő felesége számára. A hangulatos építmény minden zegzugában képzőművészeti alkotások találhatók. Kissé fáradtan, de szép élményekkel telve tértünk haza a városnézésről.

A következő nap plenáris üléssel kezdődött, dr. Tölgyesi József főiskolai docens (KJF Székesfehérvár) elnöklétével.

Először a szekcióvezetők számoltak be az előző napi munkáról, majd előadások következtek.

Dr. Trencsényi László PhD egyetemi docens, ügyvezető elnök (Magyar Pedagógiai Társaság, Budapest) **A napközi és az alternatívák** címmel azokról a szervezeti formákról szolt, amelyekben szintén tanórán kívüli nevelés folyik. Így szó esett a családi napköziről, a közművelődési intézményekről, a lakótelepi klubokról, az Általános Művelődési Központokról, a serdülőszervezetekről és a Tanodákról.

Ezt követően dr. Mészáros Ilona (PhD) főiskolai tanár (Eszterházy Károly Főiskola, Eger) **Integrált napközi roma gyerekekkel** című előadásában előbb a romák körében végzett, illetve a hozzájuk kapcsolódó felmérések eredményeiről számolt be, majd az integráció problémakörére világított rá. A romák társadalmunkban elfoglalt helye, a családi háttér, a sajátos kultúra, az előforduló deviáns magatartás, a romákkal szembeni előítéletek nehezítik az integrációt. Az iskolai integráció lehetőségeiről az ózdi tapasztalatok alapján számolt be. A cél, hogy a gyerekek saját kulturális, etnikai identitásukat, értékeiket megőrizve tudjanak beilleszkedni a közösségbe.

A következő előadó Kállai Mária alpolgármester (Szolnok Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal) volt. Prezentációja **A tanulószervezet és a napközi** címet viselte. A volt iskolaigazgató asszony a Szandaszőlősi Általános Iskola, Művelődési Ház és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény szervezeti struktúráját és működését mutatta be. Elismerésre méltó az a professzionális munka, ami ott folyik. Az alsó tagozaton iskolaonthon, a felső tagozaton hagyományos napközi otthon működik. A feladatok jól meghatározottak, konkrétak, a pedagógusokkal szembeni elvárások egyértelműek. Minden pedagógus egyenrangú, „forgó színpad” szerint tanítanak, így mindenkinek lehetősége nyílik arra, hogy hol napközis csoportot vezessen, hol tanórai keretben tanítson. Az intézmény működését az EFQM önértékelési rendszerben évente értékelik, és a partneri igényeket figyelembe véve folyamatosan fejlesztik.

Ezt követően dr. Füle Sándor (PhD) főiskolai tanár (Eger – Budapest) **Az iskolai napközi otthoni nevelőmunka fejlesztési programja** címmel tartott előadást, amely az országos, megyei, területi és helyi fejlesztési programok alapját képezhetik. Az értékes anyagot mindenki

írásban is kézhez kapta, biztosan sokat fogjuk még forgatni az elkövetkezendő időben. A fejlesztést rövid-, közép- és hosszú távú szakaszokra tagolta.

A következő két tanév feladatai között szerepel a napközi otthoni szervezeti kérdések tisztázása, az óvodai és alsó tagozatos napközi otthoni nevelőmunka tartalmi rendszereinek egymásra építettségének felülvizsgálata, a kapcsolat erősítése, valamint a fejlesztési programok elkészítése a napközis szakmai műhelyekben, és a műhelyek közötti kapcsolat megteremtése. Az intézményekben konkrétan meg kell határozni a napközis pedagógusokkal szembeni követelményeket, az önképzéshez kézikönyvtár összeállítására van szükség, tervezni kell a belső továbbképzést, és lehetővé tenni az akkreditált napközis továbbképzéseken való részvételt. A minisztériumnak döntést kellene arról hoznia, hogy 2012-től csak azok a pedagógusok dolgozhassanak a napközi otthonban, akiknek legalább 30 órás speciális napközi otthoni továbbképzésről szóló tanúsítványuk van. Végül kiemelte a napközi éves, havi, heti és napi tudatos feladattervezés fontosságát.

A középtávú fejlesztési szakaszban 2009-2012-ig a következő feladatokat jelölte meg:

A napközi funkciójából eredő tennivalók összegzése, a „Mit, miért, hol, kinek, hogyan kell csinálnia?” kérdéskörre választ adni, összegezni a napköziben eredményesen alkalmazható iskolai nevelési-oktatási és családi nevelési módszereket. Ki kell dolgozni a napközi otthoni tevékenységek ellenőrzésének és értékelésének formáit, módját. A napközi kapcsolatrendszerét, az együttműködés formáit, tartalmát konkrétan meg kell határozni. Végül szükségesnek tartja a napközi otthon teljes, gazdag magyar hagyományokon alapuló tevékenységrendszerének kidolgozását.

A hosszú távú fejlesztési szakaszban 2012-2015-ig már a minőségi fejlődésnek kell megmutatkoznia. A programtervezet a következőket javasolja:

A tanulás irányításához szükséges szaktudás megszerzése, kiegészítése és annak alkalmazása.

Értekes és hasznos szabadidős tevékenységi program készítése, megvalósítása. Az egészséges életmódra nevelés színvonalának növelése, és az ehhez megfelelő környezet-higiéniai körülmények minden iskolában való biztosítása. A környezeti nevelés során annak elérése, hogy a tanulók tudatosak, természetet szeretők és környezetvédők legyenek. A viselkedéskultúra is fejlesztésre szorul. A napközi otthon feltételrendszerének lényeges javítására van szükség. További teendő a napközis gyerekek pihenési lehetőségének megoldása, az idegen nyelvek tanulásának biztosítása, a modern technikai eszközök használatának lehetővé tétele. A szegény családok gyermekeinek számára elérhetővé kell tenni a nyári táborozást.

Az előadásokat követően a tanácskozáson elhangzottak alapján összeállított **Ajánlás** következett, amely a tervek szerint minden érintetthez eljut majd.

A konferencia végén a résztvevők őszinte köszönő szavai következtek. Mindenki jól érezte magát, hiszen a szervezés és a lebonyolítás is magas színvonalú volt. Jó volt együtt lenni, és nemcsak szakmailag gazdagodtunk, de lelkileg is feltöltődtünk, megerősödünk. Megható volt, amikor a mindig vidám, életerős, örökifjú dr. Füle Sándor, aki több mint 50 éve küzd hittel, rendületlenül a napközi otthonok ügyéért, mindenkinek megköszönte a részvételt, és elérzékenyülve, tiszta szívből azt kívánta, hogy teljesüljenek mindazok az elképzelések, amelyek a tanácskozáson megfogalmazódtak. Szavait hosszú taps követte.

Végül az üléselnök a konferenciát bezárta.

Az ajánlást összeállította:
dr. Füle Sándor főiskolai tanár,
a Tanácskozás kezdeményezője

A NAPKÖZI OTTHONI PEDAGÓGUSOK III. ORSZÁGOS TANÁCSKOZÁSA AJÁNLÁS

A Napközi Otthoni Pedagógusok III. Országos Tanácskozása az alábbi fejlesztést szorgalmazó ajánlással fordul

az Oktatási Miniszterhez, a Minisztérium iskolai napközi otthoni, iskolaotthoni, tanulószobai témában illetékes vezetőihez, munkatársaihoz;

az iskolafenntartó Önkormányzatok, Egyházak, Alapítványok vezetőihez, a témában illetékes munkatársaihoz;

a Pedagógusok Szakszervezete és a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete vezetőihez, a témában illetékes munkatársaihoz;

a megyei, a városi, a kerületi pedagógiai intézetek, szolgáltató központok vezetőihez, a témában illetékes munkatársaihoz;

a pedagógusképző egyetemek, az egyetemek főiskolai karainak neveléstudományi tanszék vezetőihez, oktatóihoz;

az általános iskolák vezetőihez, nevelőtestületeihez, napközi otthoni munkaközösségeihez, a napközi otthonokban, iskolaotthonokban, tanulószobákban működő pedagógusokhoz;

az országos, a települési és az iskolai szülői szervezetek vezetőihez, illetékes munkatársaihoz;

*a gyermekek számára (erre rászorultan) és jogosan napközi otthoni ellátást, nevelést-
oktatást igénylő szülőkhöz;*

és az iskolai napközi otthoni munkában valamilyen módon érdekelt szervezetekhez, alapítványokhoz.

Az Országos Tanácskozás a fenti szervezetektől és azon belül személyektől azt kéri, hogy vegyenek részt a magyar napközis gyermekek színvonalasabb, eredményesebb nevelését-oktatását biztosító fejlesztési programok kidolgozásában, és majd segítsék-támogassák a létrejövő programok tényleges megvalósítását.

Tudjuk, hogy az illetékes minisztérium és az iskolafenntartók részéről a napközi otthonok létrehozása, fenntartása, működtetése jelentős költségvetési beruházást, erőfeszítéseket igényel. Ezért – több esetben – csak ebből a szempontból születnek a hagyományos napközi otthonok munkáját érintő intézkedések! Közismert, hogy a társadalmi-gazdasági fejlesztés erőteljes oktatásügyi és azon belül természetesen napközi otthoni fejlesztést igényel. Ahol ezt a fejlesztést (a javasolt 2008-2015 években) nem tudják biztosítani, ott a társadalmi, gazdasági, szociális, nevelési problémák növekedésére lehet számítani.

Az iskolai napközi otthonok fejlesztési programjainak elkészítését leginkább az a döbbenetes tény indokolja, hogy a 21. század elején, Magyarországon a gyermekszegénység súlyos probléma! A napközi otthonok jelentős többségében a legszegényebb családok gyermekei találhatóak meg. Társadalmunkban egyre fontosabbá válik, hogy minél több napközi otthoni ellátásban, nevelésben részesülő szerencsétlen sorsú 6-14 éves korú gyermeknek majd legyen esélye az életben való boldogulásra. Ezt a 2007. évben elfogadott „Legyen jobb a gyermekeknek” kormánystratégia és számos más társadalmi, s iskolai törekvés kívánja elősegíteni.

Az Országos Tanácskozás alábbi ajánlásai a több százezer szegénységben élő napközi otthoni gyermek eredményesebb és színvonalasabb nevelését segíthetik.

Felhívjuk a figyelmet a 2002-ben készült **Ajánlás az esélyteremtő napközi otthon fejlesztéséhez** című anyagra. A Magyar Pedagógiai Társaság ajánlását az Oktatási Miniszternek 2002 decemberében átadtuk. Annak alapján egy jó minisztériumi előterjesztés készült, de „takarékosági okokra” hivatkozva annak egyetlen pontját sem valósították meg.

1. Az Országos Tanácskozás az iskolai napközi otthonokban fellelhető eredmények, hiányosságok és problémák megvitatása alapján ennek a fontos intézménynek mai **helyzetét rendkívül ellentmondásosnak** ítéli meg. Ezért nélkülözhetetlennek tartjuk a „jó és fejlődő” napközi otthonok **eredményeinek** megtartását, növelését; a „csak megőrző-tanulató” szinten működő, nagy **hiányosságokat** mutató intézmények munkájának javítását; a fejlődésben megállt, sőt a visszafejlődés **problémáit** mutató napközi otthonok jelentős segítését.

Az érvényben lévő Köznevelési Törvényben megjelölt (105 éves hagyományokkal rendelkező) iskolai napközi otthonaink szervezeti felépítésében napjainkban **torzúlások mutatkoznak**. Ennek okait az (1996. évi) **időtartam** csökkentésben (napi 5 órától 3 és fél, illetve 3 óra lett a foglalkozási idő); az évek óta tartó és fokozódó **takarékosági** intézkedésekben és a szülők **igényeinek** változásaiban látjuk.

Kénytelenek vagyunk megemlíteni, hogy a tanácskozáson **egységesen elutasító szakmai álláspont fogalmazódott meg** a köznevelési törvény 53.§-ának új 4-5. pontjaiban található rendelkezésekkel kapcsolatban! Szerintünk elfogadhatatlan nevelési helyzeteket teremt az egy-egy településen, **több iskolából, majd naponta összevontva egy iskolába a napközi otthoni csoportok működtetése**. Ugyanígy a napközi otthoni csoportok **kollégiumokkal** való (különböző napirendjeik miatt) szinte lehetetlen együttműködése.

A törvényi rendelkezések meghozatala előtt nem kérték ki a napközi otthoni köznevelési szakértők véleményét. A szakma képviselői szerint **nem lesz „jobb”** a kisiskolás napköziseknek, ha naponta „utazniuk” kell egy másik iskolába; ha nem járhatnak iskoláikban külön órákra; ha még kevesebb szabadidejük lesz stb.

2. Az Országos Tanácskozás az arra illetékesektől az **iskolai napközi otthonok szervezeti megszilárdítását kéri!** Újra rögzíteni és betartatni szükséges a napközi otthonba való felvétel szigorú kritériumait. A szegény családok, a szülők számára egyértelművé kell tenni, hogy gyermekük napközi otthonba való felvételének milyen követelményei vannak. Például az étkezés és a tanulás után, a szülők gyermekeiket a napközi otthonból rendszeresen nem vihetik el, mert azzal a napközi otthon munkáját és az ott maradó gyermekek nevelését rendkívüli módon zavarják. Tisztázni szükséges, hogy a napközi otthonok gazdag tevékenységrendszer alapján működnek. Ha a szülők ezt a tevékenységrendszert nem igénylik (mert például külön órákra tudják gyermekeiket járatni), akkor a **tanulósobát**, vagy esetleg egy létrehozandó **megőrző ügyeletet** válaszszanak. A pedagógusok itt (de nem a napköziben) gyakran változhatnak.

A szervezeti megszilárdításhoz szorosan hozzátartozik, hogy a **napközi otthoni pedagógusok egy teljes tanéven keresztül állandóak legyenek!** A napközi otthoni nevelők újabbban elterjedt, szinte óránkénti váltakozása csak a tanulósobában és a megőrző ügyeleten képzelhető el! A jelenlegi napközi otthoni pedagógus beosztás **megszüntetésére** való törekvést azonnal meg kell állítani!

3. Az Országos Tanácskozás megállapította, hogy a napközi otthoni nevelőmunkához szükséges **feltételrendszer** számos hiányosságot és problémát mutat. Szerencsére bizonyos kivételek találhatóak. Az Európai Unió fejlett tagországainak napközi otthonaival, de a rendszerváltozás előtti magyar napközi otthonokkal összehasonlítva, a nap-

közi otthonok személyi, épületi, berendezési, felszerelési ellátottsága és költségvetési feltételei gyakran elmaradottak. Sok esetben még a minimumot sem biztosítják! Az Országos Tanácskozás által adott helyzetértékelés és majd a helyi alaposabb helyzetelemzések útján, e kérdésben is ki kell dolgozni a rövid, közép és a hosszú távú fejlesztési tennivalókat. A tanácskozás ehhez számos ötletet adott.

4. Az Országos Tanácskozás az iskolai napközi otthoni nevelőmunka minőségének biztosítása érdekében a magyar hagyományokon alapuló **tevékenységrendszer** fejlesztését tartja elsődlegesnek. Természetesen fel kell használni az Európai Unió többi tagországának ide vonatkozó jó tapasztalatait is.

A naponként rendszeresen megtalálható napközi otthoni tevékenységi típusokat kiemelten szükséges vizsgálni!

Súlyponti kérdésként ajánljuk kezelni a napközi otthoni **tanulásiirányítás** pedagógiai és pszichológiai elméleti megalapozását, a „**Napközi Otthoni Neveléstan**”-ban kidolgozott speciális tanulásiirányítási kérdéseket, a tanulási-magatartási zavarok megoldásának problémakörét, és a tanulásban a differenciálás kérdéseit.

A napközi otthoni **szabadidő** irányítás tartalmának és vezetésének kérdésköre a legelhanyagoltabb kérdés. A fejlesztési programnak biztosítania szükséges, hogy a kulturális, az erkölcsi nevelésre leginkább rászoruló gyermekek naponta „kötött”, a nevelő által irányított, és „kötetlen”, a nevelő által indirekt módon irányított szabadidős tevékenységekben vehessenek részt. A rászorult napközis tanulókat ezért sem lehet a tanulás után a napközi otthonból elvinni!

Az **egészséges életmódra**, a személyi, a környezet higiénia, az étkezés kulturáltságára nevelés, és a 6-14 évesek szexuális nevelésének helyes irányítása a naponkénti fontos napközi otthoni tevékenységekhez tartozik. El kell érni, hogy valamennyi magyar napközi otthonban a kiváló, a jó hazai napközi otthoni eredményeket és a követendő fejlett európai szintű gyakorlatot vegyék alapul.

5. Az iskolai napközi otthoni tevékenységrendszerben (nem naponkénti programként) más alapvető típusok is legyenek jelen. A fejlesztési programok ezekkel a tevékenységekkel hangsúlyosan foglalkozzanak.

A korszerű és egyre fontosabb **környezetvédelemre** való felkészítés a napközi otthonban működő pedagógusok egyik fontos feladata legyen. A napközi otthonok alkalmas „gyakorló” terepei például az állatvédelmi foglalkozásoknak, a természetvédelemnek. Az e tárgyú fejlesztési programok kidolgozásához, a különféle szakmai egyesületek segítségét igényelni kellene, és azt fel kell használni.

A napközi otthonok fejlesztési programjai tartalmazzák a **legmodernebb technikai eszközök** (számítógép, Internet, mobiltelefon, MP3 stb.) kezelésének gyakorlását. Ebben a munkában a napközi otthoni pedagógusok mellett a nevelőtestület szakembereire, az erre legalkalmasabb szülőkre és más felkérhető szakemberekre a fejlesztési program kidolgozói számítsanak.

A napközi otthonokban, a fejlesztési programok alapján, meg kell oldani az **idegen nyelvek** kiegészítő (különórákhoz hasonló) tanulását és főként azok gyakorlását.

A naponkénti és a ritkábban szervezett tevékenységek rész- és altémáiról tervezett és alkalomszerű „jó” **beszélgetésekre** különösen gondot kell fordítani. A fejlesztési programok ezt a kérdést jelentőségének megfelelően emeljék ki.

6. Az Országos Tanácskozás sajnálattal állapítja meg, hogy a magyar napközis gyermekek százezrei, „a fejlett Európában”, a rendszerváltozás óta nem részesülnek rendszeresen **nyári táboroztatásban**.

A költségtérítéses, a rövid ideig tartó nyári táborok a legszegényebb családok (és ezek nem csak a roma családok) napközis gyermekei számára elérhetetlenek! Ugyanúgy nem elérhetőek, mint pl. az „angol nyelv napköziseknek” tanfolyam, havi 35 000 Ft-ért. A napközis gyermekek nyári pihenésének megoldása során ki kell dolgozni a városi-falusi iskolák, a hazai és határon túli magyar iskolák napközi otthonai közötti **cseréüdültetés programját is**. Magyarországon ennek igen régi és mai jó tapasztalatai vannak.

A fejlesztési programok alapján, a 2015. évig a nyári táboroztatás és a cseréüdültetés témájában jelentős előrelépés történhet. Az idő sürget (nem vehetjük alapul a 25 éves kormánystratégiát, illetve annak csak az első évtizedét), mert a mai, a holnapi napközis gyermekek a felsoroltakra sokáig nem várhatnak. E téma megoldásához különböző alapítványoktól stb. adományok is kérhetők lennének.

7. Az Országos Tanácskozás ajánlja, hogy a napközi otthonok fejlesztési programjainak kidolgozói fordítsanak gondot a **hátrányos helyzetű tanulók** nevelésével foglalkozó kiváló pedagógiai szakirodalom (Dr. Várnagy) feldolgozására. A „Hátrányos helyzet pedagógiája” c. könyvben szereplő tünetek, okok, megoldások a fejlesztési programokba kitűnően beleillenek. A programokban tervezzék a hátrányos helyzet megoldásának napközi otthoni lehetőségeit és e lehetőségek valóra váltásának módjait. Fontos fejlesztési program legyen, hogy a napközi otthonokban nagy számban található eszes, **tehetséges gyermekek** kisebb csoportokban, egyéni hajlamaiknak megfelelően, megkülönböztetett gondos nevelésben részesüljenek. Ez a célkitűzés hazánkban már a 20. század elejétől megfogalmazódik. Ma a tehetségmentő, nevelő programok hazánkban, de az Európai Unió tagországaiban is megtalálhatóak. Ezeket a tehetséges napközis gyermekek nevelésében mindenképpen fel kell használni! Régen (nagy gondolkodók) azt mondták: ... hány gyermek halt meg anélkül, hogy tudták volna, ki vészett el bennük... Ez egy demokratikus társadalomban, a 21. században nem fordulhat elő! Babits Mihály gondolatát idetartozónak véljük: „de mit tettek, tettetek, hogy a hatások mindig jó és biztos legyen?”
8. Az Országos Tanácskozás ajánlja, hogy a kéziratban **elkészült**, de (a szükséges anyagiak hiányában) a tanácskozásra **még meg nem jelentetett dr. Füle Sándor: Alapok az iskolai napközi otthoni neveléshez** című 300 oldal terjedelmű anyagot a 2008. évi VII. Nevelésügyi Kongresszus tiszteletére (az ajánlásban megnevezettek) jelentessék meg, és azt legalább valamennyi napközi otthont, iskolaotthont működtető iskolának küldjék meg.
9. A Napközi Otthoni Pedagógusok Országos Tanácskozása elengedhetetlennek tartja, hogy **A napközi otthoni nevelés elmélete és gyakorlata** témájú 2007-ben alapított, (dr. Füle Sándor) akkreditált továbbképzési programot a következő 5 év alatt, minden napközi otthonba beosztott pedagógus **kötelező jelleggel** végezze el, és arról **tanúsítványt** szerezzen.
10. A 2007. évi Országos Tanácskozás jelentős tapasztalatainak összegzése alapján **megfogalmazódott az az igény, hogy (az óvodai és a kollégiumi hasonló dokumentumoknak megfelelően – a következő 2008. évre tervezett országos találkozóig) ki kell dolgozni az iskolai napközi otthoni (iskolaotthoni, tanulószobai) nevelés irányelveit és alapprogramját!** E munka kutatócsoportjának vezetését **dr. Füle Sándor** vállalja.

11. A Napközi Otthoni Pedagógusok III. Országos Tanácskozása eldöntötte, hogy a 2008. évi VII. Nevelésügyi Kongresszuson majd vitatott fő témák közül az alábbiakkal minden Magyar Pedagógiai Társaság szervezete, és remélhetőleg iskolai napközi otthoni munkaközösség, szakmai műhely **elmélyülten foglalkozik:**

A leszakadó és a veszélyeztetett gyermekek, fiatalok növekvő arányának okai; az iskolák (a napközi otthonok) közötti különbségek növekedésének problémái; a gyermekek, fiatalok tanulási és életesélyei; az óvodák, iskolák (napközi otthonok), a szülők, az ifjúsági mozgalmak, a média erőtlen együttműködése.

A Nevelésügyi Kongresszus fő témái szoros összefüggésben vannak a (közel 400.000) gyakran szomorú sorsú, „korán szenvedő” napközi otthonban ellátott, nevelt gyermekek életével.

Azt szeretnénk (ezért az Ajánlásban megnevezettek sokat tehetnek), ha a magyar iskolai napközi otthonok helyzete, fejlesztése is az egész magyar neveléssel együtt közügy lenne!

Azt is ajánljuk, hogy a VII. Nevelésügyi Kongresszus fontos társadalmi, családi és iskolai szerepének megfelelően foglalkozzon (az Európai Unió fejlett országainak napközi otthoni munkáját jól ismerve) különösen a szegény sorsú, esélyegyenlőtlen magyar napközis gyermekek nevelési kérdéseivel.

12. Az Országos Tanácskozás ajánlja, hogy a napközi otthonok fejlesztésében illetékes és azért felelős szervezetek, személyek (köztük a napközi otthoni pedagógusok) alaposabban ismerjék meg a **gyermekek jogairól** szóló nemzetközi és hazai törvényeket. E törvényekből a mindennapi nevelő munkához kiemelésként a következőket tartjuk a napközi otthoni fejlesztési programokhoz tartozónak: a gyermeknek kiegyensúlyozott **táplálkozásra** van szüksége; szüksége van arra, hogy a **saját ritmusának** megfelelően éljen és pihenjen; a gyermeknek **érzelmi biztonságra** van szüksége; a gyermeknek szüksége van **sikerre**; a gyermeknek szüksége van **esztétikai érzelmekre**; joga van bármiféle **tudás megszerzéséhez**; szüksége van az **élővilággal** való kapcsolatra; a gyermekeknek **joguk van az elhanyagolás, a durva bánásmód és a kizsákmányolás elleni védelemre**; joguk van, hogy **ne fázzanak, ne éhezzenek és ne legyenek otthon nélkül**; joguk van **egészségük védelmére és gondozására**; a **jártékhoz, a jó minőségű ellátáshoz**, biztonságos és kreatív játékeszközök használatához; joguk van arra, hogy **szavukat hallassák**, véleményüket figyelembe vegyék. Joguk van, hogy olyan nevelési helyeket, intézményeket találjanak, ahol a **legmegfelelőbb gondoskodást kapják**; minden egyes gyermeknek és fiatalnak szüksége van legalább egy olyan **egyévre**, akihez ő „közel áll”; nem szabad, hogy a fiatalok hátrányba kerüljenek: a gyermekek **jólétét** gyors, pozitív és aktív **gondoskodással** kell elősegíteni, figyelembe véve egészségüket és nevelésüket; **kívánságaikat** ismerni kell és azokat komolyan kell venni; a sebezhető (túlérzékeny) gyermekekről való gondoskodásnak nagy figyelemmel kell történnie; a gyermekeket, fiatalokat gondviselőknek (például a napközi otthoni nevelőknek is) arra kell törekedniük, hogy tőlük a gyermekek a **legjobbat kapják**; azokat az intézményeket, amelyeket a gyermekek elhelyezésére használnak, szabályos és megfelelő időközönként **felül kell vizsgálni**. Az Egyesült Nemzetek alapokmányában leírtak szerint gyermekeinket, fiataljainkat **eszmények**, különösen a **béke, az emberi méltóság, a türelmesség, a szabadság, az egyenlőség és a szolidaritás** szellemében szükséges nevelni. A kiemelések után megemlítjük, hogy a napközi otthonok munkájának minden részletében **gyermekvédelem** történik!

13. Az Országos Tanácskozás rendezői és résztvevői elhatározzák, hogy a jövőben (a 2008. évtől) a napközi otthonok ténylegesen közüggé válása és dinamikus fejlesztése érdekében **évenként**, akkreditált továbbképzési programok alapján országos szintű továbbképzéseket; **két-három évenként** meghatározott témájú regionális találkozót; és a **Nevelésügyi Kongresszusokat megelőző években Országos** (majd IV., V. stb.) Tanácskozásokat kezdeményeznek. Ezek megrendezéséhez a Kodolányi János Főiskola felajánlotta további segítségét.

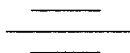
Amennyiben az ajánlásunkban megszólítottak az elkövetkező években – kedvező változásokat okozva – az iskolai napközi otthonok fejlesztéséhez nem járulnak hozzá, akkor az Országos Tanácskozás kezdeményezői a magyar napközi otthonok tényleges helyzetéről és fejlesztési programjainak sorsáról az érintett hazai és Európai Unióbeli szervezeteknek tájékoztatást adnak. Reméljük azonban, hogy ezek a tájékoztatások számos értékes minisztériumi, iskolafenntartói, iskolavezetői és egyéb szervezetek pozitív irányú kezdeményezéseiről, segítő-támogató tevékenységéről szólhatnak.

Az Országos Tanácskozás rendező szervei és Szervező Bizottsága (dr. Szabó Péter, dr. Tölgyesi József, dr. Füle Sándor, dr. Trencsényi László, Isépy Mária, dr. Mészáros Ilona) elismerésüket és köszönetüket fejezik ki a tanácskozáson résztvevőknek. Jelenlétük és tevékenységük hozzájárult a magyarországi iskolai napközi otthonok 21. század eleji helyzetének objektív és árnyalt feltárásához és megítéléséhez. Segítették a kiemelten fontos napközi otthoni rövid, közép és hosszú távú fejlesztési elgondolások, cselekvési programok meghatározását. Ez a 105 éves magyar iskolai napközi otthonok folyamatos fejlesztése és nevelő munkájának minőségi megújítása érdekében fontos.

A magyar napközi otthoni gyermekek boldog gyermekkoráért és az egyre bonyolultabb életben való érvényesülésének biztosításáért „elkötelezték” a III. Országos Tanácskozás után küzdelmüket remélhetőleg fokozni tudják.

A tanácskozás mottója volt: „S a világ jobb lesz tőle, ki küzd...” (Cervantes)

Székesfehérvár, 2007. július 6.

DR. H. TÓTH ISTVÁN

egyetemi docens

Károly Egyetem Filozófiai Fakultása

Prága

Írnak-e még műelemzést esemesező diákjaink?

I. A címről

Jelen tanulmányom eredeti címe így hangzott: „Írnak még műelemzést esemesező diákjaink?”. Ezt a címet a Magyar Nyelvtudományi Társaság Magyartanári Tagozatának egyik ülésén a fent olvasható formátumúra csiszoltuk. Elfogadható volt számomra a tagozati ülésen